

RUSYA-UKRAYNA SAVAŞININ AFRİKA'YA ETKİLERİ

KAAN DEVECİOĞLU

Uzman ORSAM

“

Birleşmiş Milletler Genel Kurulundaki Rusya'yı kınama oturumunda çekimser oy kullanan ya da oylamaya katılmayan Afrika ülkelerinin söz konusu motivasyonlarının arka planında Rusya'yla savunma ve güvenlik alanlarında anlaşmalarının bulunduğu bilinmektedir.

”

Rusya-Ukrayna krizi, 2014 yılından bu yana uluslararası toplumun gündemini meşgul etmektedir. Bu kriz geçtiğimiz şubat ayında Moskova'nın Kiev'e yönelik askerî müdahalesiyle yeni bir aşamaya geçmiştir. İki ülke arasında yaşanan çatışmaların bölgesel ve uluslararası alanda önemli etkileri olmuştur. Afrika coğrafyası ise bu krizden doğrudan etkilenen bir bölge olmuştur. Buradan hareketle yazıda Rusya-Ukrayna savaşının Afrika ülkelerine etkileri siyasi, ekonomik ve güvenlik olmak üzere üç temel perspektiften mercek altına alınmaktadır.

SIYASİ ETKİLER

Rusya-Ukrayna savaşının Afrika'ya siyasi etkisi bağlamında Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda (BMGK) düzenlenen Rusya'ya yönelik kınama oturumunda Afrika ülkelerinin tavrı dikkat çekici olmuştur. Oylamada çoğu Afrika ülkesinin çekimser oy kullandıkları ya da oylamaya hiç katılmadıkları görülmüştür. Böyle bir tablonun ortaya çıkmasının arkasında Rusya'nın Afrika ülkeleriyle yürüttüğü çeşitli ekonomik ve askerî iş birlikleri bulunmaktadır. Bu kapsamda yapılan oylamada 17 Afrika ülkesinin çekimser kaldığı, 8 Afrika

Afrika Ülkelerinin BM Genel Kurulunda Rusya Oylamasına Yaklaşımı ve Rusya'nın Afrika'daki Varlığı

28 EVET 1 HAYIR 17 ÇEKİMSER

8 ülke oylamaya katılmadı.

BM üyesi değil.

07 Mart 2022

info@orsam.org.tr www.orsam.org.tr orsamorgtr

ülkesinin ise oylamaya katılmadığı görülmüştür. Birleşmiş Milletler Genel Kurulundaki Rusya'yı kınama oturumunda çekimser oy kullanan ya da oylamaya katılmayan Afrika ülkelerinin söz konusu motivasyonlarının arka planında Rusya'yla savunma ve güvenlik alanlarında anlaşmalarının bulunduğu bilinmektedir. Ayrıca Rusya'nın kınanması noktasında hayır oyu kullanan Eritre'nin ise Moskova'yla askerî iş birliği anlaşması bulunmasının yanı sıra iki ülkenin tarihsel arka plana dayanan siyasi ve ideolojik yakınlığı da söz konusudur. Diğer taraftan Sudan'ın BM oylamasında çekimser yönde oy kullandığı göze çarpmaktadır ki bu durum da Rusya'nın Kızıldeniz'de askerî üs kurma girişimi ve diğer güvenlik alanlarında bu ülkede güçlenen varlığıyla ilişkilendirilebilir.

EKONOMİK ETKİLER

Rusya-Ukrayna savaşının Afrika'ya ekonomik etkileri incelendiğinde ise gıda ve enerji konuları ön plana çıkmaktadır. Bu kapsamda Afrika ülkeleri için en temel gıda maddesi olan buğdayın tedarikinde oluşan aksamalar hem Afrika'yı hem de Ukrayna'dan buğday ithal eden diğer ülkeleri tehdit etmiştir. Kitada şiddetini daha fazla göstermeye devam eden kuraklıktan dolayı ciddi bir kıtlıkla karşı kaşıya olan Afrika ülkelerinde, buğday tedarikinde de aksaklıkların oluşması bölge ülkeleri açısından göz ardı

edilemeyecek bir tehdit oluşturmuştur. Bu kapsamdaki veriler incelendiğinde Afrika ülkelerinin büyük bir çoğunluğunun buğday ithalatında en yüksek paya sahip ihracatçı konumundaki iki ülke Rusya ve Ukrayna'dır. Bu kapsamda Rusya ve Ukrayna'dan buğday ithal eden ülkelerin verileri şu şekildedir: Mısır, buğday ithalatının yüzde 20'sini Ukrayna'dan, yüzde 60'ını Rusya'dan karşılamaktadır. Benzer şekilde Benin buğday ihracatının yüzde 100'ünü, Ruanda yüzde 64'ünü, Sudan yüzde 70'ini, Kongo Demokratik Cumhuriyeti yüzde 54'ünü, Senegal yüzde 48'ini, Togo

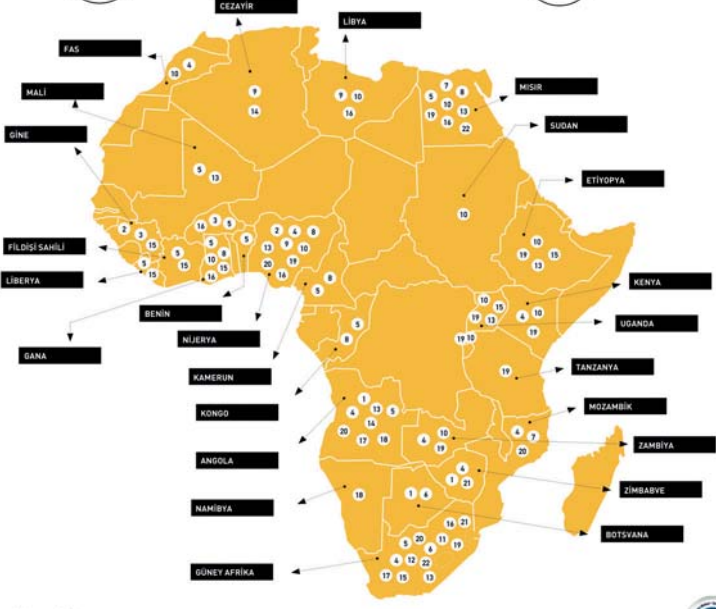
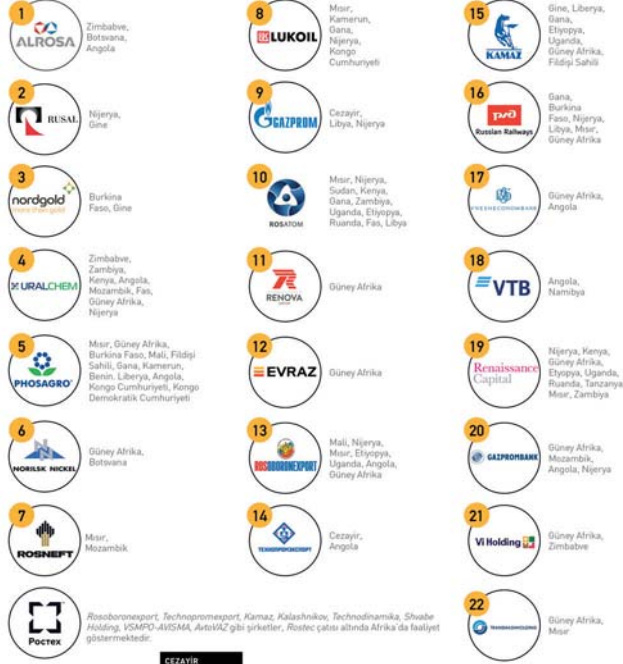
yüzde 43'ünü, Uganda yüzde 44'ünü, Burkina Faso yüzde 53'ünü, Tanzanya yüzde 62'sini Rusya'dan karşılamaktadır. Somali'nin buğday ithalatının yüzde 68'i, Tunus'un yüzde 47'si, Libya'nın yüzde 38'i, Moritanya ve Gambia'nın yüzde 29'u Ukrayna'dan ithal edilmektedir.

Bu ülkelerin buğday ithalatında Rusya ve Ukrayna'nın payları incelendiğinde, Afrika ülkelerinin söz konusu aktörlere derinden bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'nin, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan öncülüğünde Birleşmiş Milletlerle (BM) ortak şekilde küresel tahıl krizini çözerken Afrika ülkelerine öncelik verileceğini belirtmesi kıta ülkeleri açısından kayda değer bir gelişme olmuştur. Rusya-Ukrayna savaşının Afrika ülkelerine enerji konusundaki etkileri incelendiğinde ise Avrupa ülkelerinin Rusya'dan hidrokarbon ürünleri ithalatını kesmesi konusu ön plana çıkmaktadır. Bu kapsamda Avrupa Birliği (AB) ülkeleri alternatif enerji kaynakları aranması noktasında yeni girişimlerde bulunmaya başlamışlardır ki bu noktada öne çıkan aktörlerin pek çoğu Afrika ülkelerinde bulunmaktadır. Ayrıca Afrika ülkelerinin Avrupa Birliği için avantajlı olan bir diğer yönü de coğrafi olarak yakın olmasıdır. Ancak özellikle Sahel bölgesi, Çad Gölü Havzası, Mozambik ve Libya'da yaşanan çatışmalar söz konusu girişimin olumsuz yönüne işaret etmektedir. Bu kapsamda Avrupa Birliği ülkelerinin Afrika'da temel olarak ilgilendiği ülkeler Nijerya, Cezayir, Libya ve Mozambik başta olmak üzere Afrika'nın hidrokarbon zengini ülkeleriyle anlaşmalarını güçlendirmeye çalıştığı gö-

rülmektedir. Dolayısıyla söz konusu krizin enerji özelinde ekonomik açıdan Afrika ülkelerine olumlu katkısı olabileceği söylenebilir.

Ancak Avrupa Birliği ülkelerinin bölgedeki güvenlik sorunları bağlamında fayda - maliyet analizleri bu düşüncenin akıbetini yakın dönemde belirleyecektir.

Afrika'da Faaliyetlerini Sürdüren Rus Şirketler

18 Ağustos 2021

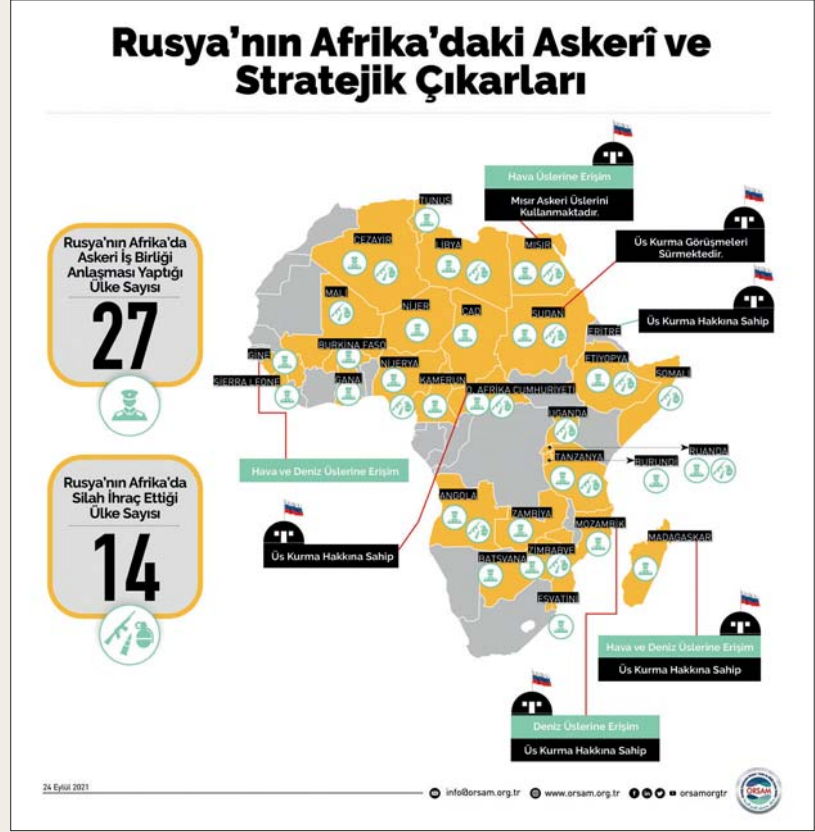
info@orsam.org.tr www.orsam.org.tr orsamorgtr

GÜVENLİK ETKİLERİ

Rusya-Ukrayna savaşının Afrika'ya etkileri çerçevesinde mercek altına alınacak son başlık ise güvenlik konusudur. Bu kapsamda 2015 yılında Rusya'nın Uganda'yla petrol anlaşmasını, Batı yaptırımları altında olan Rostec'in Rosobor-nexport adlı bayisiyle gerçekleştirilen bir silah anlaşmasına bağladığı bilinmektedir. Bunun dışında Rusya, Güney Afrika, Angola ve Nijerya gibi ülkelerle çeşitli silah ve enerji anlaşmaları imzalamıştır. Ayrıca Rusya'nın Afrika'daki güvenlik aktörü varlığını güçlendirmesinde Wagner Özel Askerî Şirketi (ÖAŞ) oldukça önemli bir konuma sahiptir. Pek çok Afrika ülkesinde faaliyet gösteren Wagner'e bağlı Rus askerlerinin bir kısmının Rusya-Ukrayna savaşının başlamasıyla birlikte Ukrayna'ya transfer edildikleri açıklanmıştır. Ayrıca Putin'in Ukrayna'ya karşı savaşta Rusya'nın yanında "gönüllü" olarak savaşacak kişilere dair yaptığı çağrı sonrası Afrika'dan pek çok katılım gerçekleşmiştir. Nitekim Ukrayna basını tarafından aktarılan haberlerde Rusya adına savaşan iki Orta Afrika Cumhuriyeti vatandaşı ele geçirilmiştir. Dahası Rusya'nın Ukrayna'da beklenen şekilde hızlı ilerleyememesi, Afrika kıtasındaki ülkelerin Rus savunma ürünlerine güvenini azaltmıştır ki bu ülkeleri başka tedarikçiler aramaya sevk etmiştir.

Ayrıca Nijerya Devlet Başkanı Muhammed Buhari Abuja Başkanlık Köşkü Konferans Salonu'nda düzenlenen Çad Gölü Havzası Komisyonu Devlet ve Hükümet Başkanları 16. Zirvesi'nde yaptığı bir açıklamada, Rusya-Ukrayna arasındaki savaşın Çad Gölü Havza-

sındaki Boko Haram terörünü cesaretlendirdiğine dikkat çekmiştir. Rusya ve Ukrayna'dan bölgeye silah ve savaşçıların sızdığını belirten Nijerya Devlet Başkanı Buhari, bunun neticesinde küçük ve hafif silahların çoğalmasıyla bölgede güvenlik krizinin tetiklendiğini belirtmiştir. Buhari bu durumun Rusya-Ukrayna savaşı döneminde Libya'ya getirilen ve buradan Çad Gölü Havzası'nın yanı sıra Sahel'e ulaştırılan silahlar olduğunu vurgulamıştır. Buhari, bölgeye sızan bu yasa dışı silahların barış ve güvenliği tehdit ettiğini, bunu engellemek için ise sınır kontrol birimlerinin ve diğer güvenlik servislerinin ortak acil eylemlerine ihtiyaç olduğuna işaret etmiştir. Bu bağlamda bölgede terör sonlandırılrsa da uluslararası toplumun da desteğiyle çatışmalardan etki-

lenen insanların yaşam koşullarının iyileştirilmesi adına sürdürülebilir kalkınma projelerine ve psikososyal desteklere ihtiyaç olduğu göz ardı edilmemelidir.

Sonuç olarak Rusya-Ukrayna savaşının Afrika'ya siyasi, ekonomik ve güvenlik alanlarında olumlu ve olumsuz yönleri bulunmaktadır. Enerji tedarikinde Afrika ülkeleri öne çıkarken, gıda tedarikinde ise Afrika ülkeleri ciddi sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Ancak bu kriz Türkiye'nin diplomatik girişimleriyle çözüme kavuşmuştur. Diğer taraftan siyasi açıdan BM Genel Kurulu oylamalarında Afrika ülkelerinin Rusya'ya desteği göze çarparken, askerî ve güvenlik ekipmanları konusunda Afrika ülkelerinin Rusya'ya olan güveni zedelenmiştir. ■